

Catharina Ingelman-Sundberg: MARINARKEOLOGI. Dykaren- arkeologen-fynden. 209 sid. inb. c 230:- Förlags AB Wiken 1985.

Det är en stor händelse för oss, när sent omsider ytterligare en bok kommer ut på svenska om marinarkeologi i allmänhet. Den senaste var som bekant Carl Olof Cederlunds och Lars Löfstrands Arkeologi under vatten(1969), som i och för sig var utmärkt, men sedan länge är utgången, utan att någon ny upplaga varit aktuell.

Aktiva marinarkeologer - liksom andra utövare av specialiteter- förlorar ofta efter fördjupning i ämnet kontakten med och känslan för behovet av utåtriktad och lättsmält information till allmänheten.

Det länder Catharina Ingelman-Sundberg till stor heder att hon inte glömt gräsrotterna. Författarinnan har inte heller fallit för frestelsen att alltför mycket dröja vid problem och detaljer, utom möjligen för att förmedla ögonblicksbilder på känt journalistiskt manér.

Boken är lättillgänglig, enkelt disponerad, välskriven och, enligt tidens sed, överdådigt illustrerad. Ingen bok i detta ämne har så mångsidigt och väoproportionerat utlagt undervattenssceneriernas verklighet. Bara det är värt det ganska dryga priset. Vi förs till yttermera visso in i de färskaste nyheterna inom ämnet, något som kanske är bekant för MAS/Medd läsare, men knappast för hela den stora allmänhet, som förväntas läsa Ingelman-Sundbergs bok.

Särskilt de tekniska avsnitten kring t ex sökning och undersökning är utmärkta.

De avsnitten ensamma gör boken enligt recensentens mening till den självklara handboken och kursboken för sportdykare. Därtill ger alltså boken en betydande mängd annan aptitretande information.

Boken tjänar emellertid en annan, viktig funktion.

Det kan tyckas märkligt, att man ånyo måste påminna om marinarkeologins potential. Men det är nödvändigt!

Ibland kan det tyckas att det att döma av anslag och resurser inte hjälper hur man än tjarar om dess unika möjligheter.

Låt oss bara påminna oss att undervattensvärlden i just Östersjön gör det möjligt att direkt lokalisera de väsentliga objekten i det sammanhang Ingelman Sundberg gör till sitt, nämligen vraken - medan landbacken blott sällan ger samma möjligheter.

För att inte tala om blotta omfattningen av de kulturminnen, som bevisligen hamnat i havets djup!

Därmed har jag klarat av bokens oomtvistliga förtjänster. Den är en oundgänglig handbok på sitt område, allra helst som det är den enda tillgängliga på svenska språket.

Rimligen bör den finnas på varje intresserad persons bokhylla!

En kanske allvarligare fråga gäller hur den kommer att uppfattas av de andra, de som inte från början är invigda och intresserade. Det är de som är publik och anslagsgivare...

Boken handlar nämligen bara om vrakarkeologi, och till yttermera visso vrakarkeologi under vatten.

Jag tror att en sådan definitionsmässig begränsning i en offensiv strategi för marinarkelogin är ett steg bakåt.

För ytterligare tjugofem år framåt existerar nu marinarkelogin i allmänhetens ögon som "Vasa" och "Kronan."

Härifrån utgår alla värderingar av nya fynd. Hittas ett 1600-talsfartyg eller en stockbåt i Norrland eller i Väneren får de finna sig i att heta Norrlands "Vasa" eller Vänerens "Vasa."

På så sätt har man enligt min mening fjärrmat både den övriga arkeologin och allmänheten från marinarkelogins potential hur sköna bilder man än förmedlar från en värld som flertalet ändå aldrig får se med sina egna ögon.

Detta är naturligtvis inte denna boks fel. Det hade fö varit svårt att finna material för en utvidgning av begreppet. I en bok på 200 sidors omfång hade det dock kunnat täcka omkring 15-20 %. Men värdet av denna avdelning hade mångdubblat bokens värde för marinarkelogins framtid.

Som tidigare påpekats i Medd har vi likställt marinarkelogi och maritim arkeologi. En del av detta är undervattensarkelogi, däribland vrakarkeologi. Annat bedrivs på land.

Sean McGrail har i en artikel under titeln Maritime Archaeology- Present and Future i symposierapporten Aspects of Maritime Archaeology and Ethnography (1984) identifierat vad som skapar antipatin mot marinarkelogin bland arkeologer (och en hel del andra 'ansvariga'). Med säkerhet överensstämmer dessa orsaker med en stor allmänhets.

1) arkeologens motvilja mot enbart teknologiska ämnen, i detta fall gäller det alltså båtteknologi och båtbyggnadsdetaljer.

2) motsättningen mellan sjömannen och landkrabban, inte minst när det gäller terminologin.

3)identifikationen av ämnet med undervattensarbeten med dyrbär och främmande utrustning.

4)de snäva och mycket sena perioder som hittills behandlats och som uppfattas vara kända på annat sätt.(Peter Sawyers:"an expensive way of telling us what we already know")

5)den fyndjakt, som till en början onekligen var den viktigaste sysselsättningen inom marinarkeologin under vatten.

Konkurrensen bland anslagssökare och ämnen är stor. Motiveringen för att just maritim arkeologi skall stödjas måste vara klar och koncis.

De problem som berörts ovan måste tas på allvar av marinarkeologin.

Bland annat måste det tydligt markeras att marinarkeologin blott är en utveckling, en specialgren, av arkeologin med ett starkt inslag av maritim etnologi och historia.

Jag blir för egen del bara mer och mer övertygad av betydelsen av en ny forskningsinriktning, kring det maritima kulturlandskapet, både på land och under vatten, när jag läser Ingelman-Sundbergs bok.

Läsaren bör då veta att jag också skriver på en avhandling i detta ämne, så jag kan kanske tyckas reagera i egen sak.

Låt oss begrunda McGrails definition av maritim arkeologi som

"linked to Man's use of all types of waterways(lakes, rivers, seas)with its focus on the vehicles of that use, the rafts, boats and ships: how they were built, from the selection of the raw material to launching and how they were used.

Thus we seek answers to such questions as: how, when, where, why and by whom was this raft/boat/ship built and used?

The study of boat usage extends the domain of our subject way outside the confines of Boat Archaeology(sensu strictu) to the study of the distinctive range of maritime and inland waterway activities.

Och låt oss göra allvar av den - och den uppfattning som Carl Olof Cederlund och undertecknad gör sig till tolk för -att marinarkeologi är det arkeologiska studiet av de maritima näringarnas historia.

Ty vad har väl båten använts till?

Marinarkeologin är gärmed ånyo liksom arkeologi och besläktade ämnen en samhällsvetenskap, och inte bara en dyknings-

och båtfixerad lyxtillvaro, som den gärna kan uppfattas.

Författarinnan till boken har inte mer än antytt denna fortsättning t ex på avsnittet om Fotevik, och på några få andra ställen i texten.

Med lite fantasi kunde kulturlagren under vattnet, de ekologiska aspekterna på fartyg, hamnar, ballast och fynd ha avkastat ett helt visionärt litet avsnitt. Och på inga villkor hade det behövt bli svårförståeligt.

Denna brist framstår alltså som den främsta invändningen mot denna utmärkta insats i undervattensarkeologins tjänst.

Christer Westerdahl, Ö-vik.